

ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐՇԱԼՈՅՍԸ

«Ժողովուրդ մըն է որ պիտի նահատակուի, որովհետեւ վազեց լոյսին ետեւէն ու չուրացաւ իր գերեզմանները»:

Յ.Ճ. Սիրունի

Հայ ժողովուրդի ողբալի նահատակութեան ու պանծալի յարութեան ամիսն է Ապրիլը: Անցեալի մշուշին մէջ թաղուած ու մոռցուած չէ երբեք հայկական ցեղասպանութիւնը, վասնզի մեր մէջ դեռեւս ունինք ջարդէն վերապրողներ, որոնք իրենց հարազատ աչքերով տեսան ամենագազանարարոյ խժոժութիւնները եւ իրենց փափուկ մորթին վրայ կրեցին բիրտ ու ծանր թաթը ոսոխին: Ցեղասպանութիւնը, այս իմաստով, ներկայ իրականութիւն է եւ ոչ թէ հեռուոր անցեալի մէջ անտեսուած ու փոշոտուած պատմութիւն:

Յարգանքի, աղօթքի, վերյիշումի պահ է վերստին: Կոտորակուած, յօշոտուած, նահատակուած, եւ այո, վերազարթօնք ապրող եւ յաւերժապէս ինքնագոյութիւն պահպանելու վճռականութիւն ցուցաբերող ժողովուրդի մը առջեւ խոնարհելու պահ է:

Աշխարհը քաղում անգամներ դժբախտ ականատեսը եղած է վայրագութիւններու, բռնութիւններու, յափշտակութիւններու, անարդարութիւններու, զանգուածային կոտորածներու եւ այլ սարսափագոյու ու տմարդի արարքներու: Աշխարհ սակայն երբեք չէր լսած ազգաբնաջնում եւ ցեղասպանութիւն բառերը: Այս զագրելի բառերուն գործադիրները պիտի ըլլային ազգասպանութեան տխրահռչակ երրեակ գործադիր մարմնի անդամները, որոնք

իրենց անողոքութեամբ ու անմարդկայնութեամբ, պիտի նկրտէին գերազանցել ամէնքէն՝ «Լրիւ ոչնչացումի միջոցներն ու կիրառումի հարցը» արծարծելով եւ անյապաղ ի գործ դնելով: Այս առիթով, արիւնարբու Պէհաէտտին Շաֆիր խիստ մտահոգութիւն կը յայտնէ, ըսելով՝ «Եթէ այդ պարտականութիւնը պէտք եղածին պէս չվերջացնենք, եւ առաջիկաներուն նման կիսկատար ձգենք, հայոց վրիժառութենէն պիտի չկրնանք փրկուիլ...»: Նմանապէս, գազանասիրտ Թալէադ, հրամայած էր հետեւեալը. «Վերջ տալ անոնց (հայերուն) գոյութեան՝ ինչքան ալ դաժան ըլլայ ձեռնարկուած միջոցառումները, նկատի չառնելով ոչ տարիքը, ոչ սեռը, ոչ ալ խիղճը»: Այո, նկատի չառնել անմեղ մանուկը, դեռատիկը, պարմանը, անչափահասը, եւ մանաւանդ՝ անտեսել արգանդի մէջ նոր սաղմանաւորուող ու կազմուող սուրբ ու նուիրական կեանքը. փնացնել իսկոյն անծինը, արգանդախեղդ ընել զայն սուիներով ու չարժանացնել կեանքի լոյսին. նաեւ՝ սուրբի քաջի անկար ծերը, խեղանդամը, թշուառ հիւանդը, գեղեցիկ նորահարսը, երիտասարդը, ամէ՛նք, ամէ՛նք, առանց խտրութեան, առանց խղճահարութեան, առանց կարեկցանքի ու գութի, ոչնչացնել ողջ ազգ մը յանուն ոչնչի՝...: Բանտերէն ազատ արձակուած ոճրագործներուն, դահիճներուն, յանցապարտներուն եւ կիսավայրենի

մարդուկներուն, չէթէներուն յանձնուած էր գործը կատարել մութին մէջ եւ անմիջապէս թաղել մութ ու խոնաւ հողին մէջ: Մաքրութեան գործը ընթացած էր ծրագրի համաձայն, որովհետեւ դահիճները դաժան էին ու խիստ անագորոյն: Սեւ արհեստին վարժ մարդախոշոշները անխնայօրէն բզկտեցին իրենց անմեղ որսը, մորթոտեցին, փողփողեցին բովանդակ ազգ մը: Ինչո՞ւ այս դառնագոյն աղէտի եւ մարդկային մեծագոյն ողբերգութիւնը: Այս ամբողջը կը պատահէր որովհետեւ հայ ժողովուրդը «վազեց լոյսին ետեւէն ու չուրացաւ իր գերեզմանները»: Այլ բանիւ, մեր ազգը մշտապէս հետամուտ եղաւ գիտութեան, իմաստութեան. իբրեւ աշխատունակ ժողովուրդ, տենդագինս լծուեցաւ սուրբ աշխատանքի ու ստեղծագործութեան. այսպիսով, ծրագրեց, յատկագծեց, կերտեց, քանդակեց, շէնցուց, ծաղկեցուց, շէնդ ու անմահ կոթողներ բարձրացուց, իր լոյսով ողողեց ու լուսաւորեց նաեւ իր շուրջինները. բարձրացուց անոնց կենսամակարդակը, փոխեց անոնց մթագնած ու մգլոտած անպէտք մտայնութիւնը, իր քրիստոնէական տոկուն ու վսեմ նկարագիրով եւ վեհ կեցուածքով յեղաշրջեց հոգիներ, ալեկոծեց մարդկանց ներսիդին եւ հիմնովին փոխակերպեց ու պաճառակերպեց ներքին մարդը:

Բովանդակ ժողովուրդ մը կը խողխողուէր ու արեան բաղնիքի մէջ կ'ողողուէր վասնզի չէր ուրացած իր նախնեաց գերեզմանները: Առհաւական ազնուագոյն ու վեհագոյն ժառանգագիծերով առաջնորդուող ժողովուրդ մը, որ սնուած ու թրծուած էր իր պապերուն ոգիով, չէր կրնար վատութիւն խառնել բարութեան: Լուսահոգի Հայկազուն Արք. Աբրահամեան ինչքա՞ն ճիշդ կը նկարագրէր հայու հոգին երբ կը գրէր.

«Փոխան չարին սէր ենք ցուցեր եւ այդպէս ենք անմահացեր»: Հայու անմահութիւնը ծրարուած էր իր բարեգործական արարքներուն մէջ եւ ոչ թէ չար մտածումներու եւ կեանքի մէջ: Անմահանուն բանաստեղծ Պարոյր Սեւակ սփանչելի կերպով կ'արտայայտուի այս մասին.

«Մեր երկրի վրայ կախուել են ահեղ օրեր՝ մառ ու մութ եւ դաժան կարի ցանկանալով մահուան թոյնով վրդովել հանգիստը երկրի մեր չնաշխարհիկ... եւ ելել ենք մենք մեր այգաբացուն, մեր ուժով համակ, վաստակով արդար, ջնջելու չարիքն այդ արիւնացող, կոտորել վերջին այդ կեռը խարդախ, վերջին տէրերին այն ժանտաբարոյ...»

Դարերով միատեղ ապրած ու աղուհացով սրբագործած ու նուիրագործած եւ նոյն նակատագիրը դէմ յանդիմանած հայր պարզապէս ընդունակ չէր իր բարեկամութիւնը դրժելու, ուրանալու եւ մէկդի շարտելու. բայց ոսոխը ապացուցեց հակառակը. ան իր մակերեսային բարեկամութեամբ եւ լուրմուռած բառերով խաբեց մեզ. ան ցոյց տուաւ լկտիօրէն ու մեծագոյն շնականութեամբ որ չիք բարեկամութիւն առանց շահի: Այս պայմանական ու սակարկելի բարեկամութիւնը խախտուէր ու անիրական, կեղծ ու խաբուսիկ: Հայեր արդէն միշտ ուշ հասկցած են իրենց թշնամին. պատճառը այն է որ իրենք եղած են բարեմիտ ու բարեացակամ, ազնիւ ու հանդուրժող, եւ իբրեւ այդպիսին, չեն կրցած ունենալ խորաթափանց ու գննող միտք՝ զատորոշելու բարեկամը թշնամիէն, բարեմիտը՝ չարամիտէն: Արեան բանկ գինով սորվեցանք, որ կարելի չէ վստահիլ կեղծուպատիր լորձնաշուրթ խոստումներու եւ անպատկառ ու շնային

ժպիտներու: Ժամանակն է որ հայ հաւաքականութիւնը ի սփիւռս աշխարհի մէկտեղուի, միաւորէ իր քարոյական ու հոգեւոր ուժերը եւ աշխատի ի քարգաւաճումն եւ ի քարեզարդումն իր մայրենի երկրին եւ ժողովուրդին: Մեր հէ՛մ ու դժբախտ նահատակները վրէժ կը պահանջեն: Հայութիւնը իր մեծագոյն վրիժառութիւնը կատարած է արդէն: Վկայ՝ մեր գոյութիւնը եւ դեռ մեր գոյութիւնը շարունակելու, ինչպէս նաեւ՝ անելու, զարգանալու եւ ուճանալու պողպատեայ կամօր եւ վճռականութիւնը: Ոչինչ պիտի կասեցնէ մեզ յառաջ ընթանալէ: Ոչինչ պիտի խախտէ մեր յառաջխաղացութեան թափը: Հայութեան երթը յաւիտենական է:

Նահատակներուն ձայնը մեր մէջ անմար է: Աղփատ է ու ապերախտ այն

ժողովուրդը որ իր նահատակները չի նանչնար, չի յարգեր եւ չի յիշեր: Երանի այն ժողովուրդին որ իր սրտին մէկ անկիւնը, ջերմ տեղ յատկացուցած է իր ազգի անմեղ զոհերուն՝ վասն զի այդ ազգը քարոյական վսեմագոյն դասը առած է կեանքի:

Ապրիլ 24՝ համազգային սուգի ու անմեռ նահատակաց յիշատակութեան օրը, թող ըլլայ ուխտի վերանորոգութեան ու աղօթքի վերառա՛ման օր: Թող ամէն հայ անհատ խոնարհի անգերեզման ու անշիրիմ նահատակներուն առջեւ եւ անոնց խունկի ու սիրոյ բուրումնաւէտ խորանը զարդարէ մրմունջ մ'աղօթքով ու սաղմոսով:

Ականաւոր գրող մը ըսած է. «Այն ժողովուրդը որ չի մոռնար իր նահատակները, չի կրնար մեռնիլ»:

ԶԵՆՈՐ ՔԷՅ. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱՆՔ

Ս. Զատկուան առիթով, շնորհաւորանքի գիրքեր եւ հեռագրեր առա՛մուցան Հոգեւոր ու Կառավարական պետերուն եւ Առաջնորդներուն, որոնց շնորհաւորագիրքը ստացած է Պատրիարք Սրբազան Հայրը.-

- Ամենայն Հայոց Հայրապետ, Նորին Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Գարեգին Բ. Կաթողիկոսին.

- Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ Հայրապետ, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Արամ Ա. Կաթողիկոսին.

- Թուրքիոյ Հայոց Ամեն. Տ. Մեսրոպ Բ. Մութաֆեան Սրբազան Պատրիարքին.

- Մոսկուայի եւ Ռուսիոյ Օրթոտոքս Եկեղեցւոյ Ամեն. Տ. Ալէքսէյ Բ. Սրբազան Պատրիարքին.

- Թեմակալ Առաջնորդներուն, Պետական եւ Ազգային Հաստատութեանց ղեկավարներուն.